

SLOVENE NIJA

Uredništvo: Ljubljana, Wolfova ulica št. 12

Naročnina četrletno 15 Din,

za pol leta 30 Din,

za vse leto 60 Din.

Posamezne številke 1.50 Din.

Za inozemstvo celoletna naročnina 90 Din

Ljubljana, 15. februarja 1935.

Upravništvo: Ljubljana, Wolfova ulica št. 12.

Poštočerkovni račun

Ljubljana št. 16.176

Rokopisov ne vračamo.

Oglasi po tarifu.

Tiska tiskarna Makso Hrovatin v Ljubljani.

Vseučilišče in njegov tvarni razvoj

V prvi številki neodvisne slovenske revije »Sodobnost« za l. 1935. je izšel pod tem naslovom članek F. Petreta, na katerega moramo opozoriti vso slovensko javnost, da bo pravilno poučena o tvarnem položaju naše univerze in da ne bo še nadalje po krivem obtoževala naših gospodarstvenikov, da nimajo pravega smisla za slovensko znanost, kadar je treba denarnih žrtv.

Vsi vemo, da slovenski univerzi že od vsega začetka pred petnajstimi leti ni mehko postlano in da se mora leto za letom boriti z vedno večjimi tvarnimi težavami, da ne omenjamo še posebej dejstva, da so se celo nekateri povzpeli do zahteve njene popolne redukcije ali vsaj delne okrnitve.

Vsak resničen Slovenec se zaveda, da je slovenska univerza naš najvišji znanstveni zavod in kot tak najodličnejša ustanova za svoboden kulturni razvoj slovenskega naroda. Tako je seveda za Slovence iste važnosti univerza v Ljubljani, kakor za Srbe v Belgradu ali Hrvatse v Zagrebu. Prav zato je treba vedeti za vse te univerze. To pa skoznamo najbolje po višini denarnih sredstev, ki jih je dala država v zadnjih petnajstih letih posameznim univerzam.

F. Petre ugotavlja najprej, kakšno poslopje ima ljubljanska univerza in kdo je dal zanjo potrebna sredstva. Ljubljanska univerza je nastanjena v šestih poslopih, in sicer:

1. v bivšem deželnem dvorcu, za katerega ni prispevala

2. v poslopiju tehnične fakultete na Mirju, katerega je zgradilo »Društvo za zgradbo tehniški fakulteti službe« s prispevki naše industrije in nekaterih zasebnikov, k čemur je prispevala država le 350.000 Din;

3. v realčnih kletah, ki jih je prepustila v prežidavo bivša »Kranjska hranilnica«. Denar za preureditev je prispevala spet domača industrija in nekateri zasebniki;

4. v Alojzevišču, katerega je prepustila univerzi ljubljanska škofija za malotno najemnino;

5. v Anatomskega inštitutu na Zaloški cesti, ki je bil postavljen skoraj izključno iz domačih sredstev; in

6. v paviljonu nasproti tehnike, ki ga je najela univerza od oddelka za socialno skrbstvo, denar za institucije, popravila itd., pa so prispevali bivši oblastni odbor, MOL in zasebna podjetja.

To dokazuje, da so prav za zgradbo ali prireditve potrebnih poslopij največ prispevali slovenski gospodarski krogi ter deloma ljubljanska občina in bivši oblastni odbor.

Belgr. univerza je imela do konca svetovne vojne samo eno poslopje, ki ga je sezidal zasebnik. Imela je tedaj tri fakultete, in to: filozofsko, juridično in tehniško. Po vojni pa se je ogromno razširila; pridobila je tri nove fakultete: medicinsko, teološko in poljedelsko ter še posebej filozofsko fakulteto v Skoplju in juridično fakulteto v Subotici. Za vse to so bila seveda potrebna nova poslopja in res vidimo, da je država bogato skrbela za stvarno podporo novih zidav in oprem. Belgrajska univerza je dobila tako imenovani »novi univerzitet«, celo vrsto novih poslopij za medicinsko fakulteto, univerzitetno biblioteko iz Carnegievega fonda, velikansko stavbo tehniške fakultete, astronomski observatorij filozofske fakultete ter posestvo in zemljišče za poljedelsko fakulteto v Zemunu.

Izredni izdatki v rednih proračunih Ministrstva prosvete, ki kažejo izdatke samo za investicije za nove zgradbe, adaptacije in novo opremo, od leta

1919./20. do 1933./34. kažejo naslednje stanje. *Belgrajska univerza je prejela 121.431.000, zagrebška 57.374.870, ljubljanska pa 10.759.801 Din.* Pri tem pa še niso upoštevani izredni izdatki za filozofsko fakulteto v Skoplju in juridično fakulteto v Subotici, ki spadata k belgrajski univerzi.

Primer iz proračuna za l. 1926./27. kaže še tole: »Visoki desetmilijonski, oziroma v Belgradu stotomilijonski zneski so tako v Belgradu kot v Zagrebu zidali vrsto stavb, nizki zneski iz proračuna za ljubljansko univerzo pa krili stvarne izdatke in opremo univerze ter s tem razbremenjevali drugo postavko v proračunu, stvarne izdatke, in sicer na škodo skupnih dotacij ljubljanski univerzi.«

Študij navedenih števil prinaša tele važne ugotovitve:

1. »Ni res, da so zidali belgrajska univerzitetna poslopja zasebni dobrotniki, »zadužbine«, pač pa jih je zidala država iz svojih rednih proračunov. Zelo verjetno je, da je v nekaterih izmed mnogih belgrajskih univerzitetnih stavb kak donesek, ki ni prišel iz proračunov ministrstva prosvete...«
»Nekateri znaki kažejo, da so take podpore res bile; ministrstvo za narodno zdravje in socialno politiko je n. pr. podarilo univerzi pred l. 1925. tri hiše, ki jih je medicinska fakulteta priredila za svojo porabo, ali ko je ministrstvo za poljedelstvo subvencioniralo zgradbo poljedelske fakultete v Zemunu...«

2. »Izredni izdatki iz državnih proračunov so bili zelo nesorazmerno porazdeljeni med posamezne univerze.«

Od skupnih izdatkov je odpadlo procentualno na posamezne univerze na:

ljubljsko	9%
zagrebško	10%
belgrajsko	61%

Inteligenca odpada, narod ostane in živi...

Med slovanskimi narodi se to posebno jasno vidi pri Ukrajincih.

Kakor je stepla spomladi neizrečeno bujna in bohotna, a vso to krasoto uničijo med letom požari in povodnji, vendar pa v kljub temu zemlja ne opeša, ampak vsako leto zopet rodi in ustvarja, tako tudi ukrajinski narod. Ko se je ustanovil ob obeh bregovih Dnjepra in v 13. stoletju odbil naval Tatarov, so bile prilike ugodne, da bi se bilo razvilo ukrajinsko umetno slovstvo. Toda v 15. in 16. stoletju je ukrajinska inteligenca prvič zapustila svoj narod: rusinski plemiči, boljari in knezi so se popoljčali, sprejeli so vero in jezik Poljakov. Takrat so ti doživljali svojo prvo klasično dobo literature: Kochanowski (1530—1584), Peter Skaraga (1536—1612). Ukrajinski narod pa je ostal v temi.

Ali pognal je nove mladike: v 17. stoletju je nastalo ukrajinsko meščanstvo in kazaštvo, ki je zastopalo politično in duhovno življenje naroda. Saj je znan upor kozaškega hetmana B. Hmelnickega (l. 1648.), ki je iztrgal Ukrajino iz rok Poljakov. L. 1654. je prišla končno pod Ruse. Kijev je bil tedaj srce Ukrajine. Drugič je bila tedaj prilika, da si narod osnuje svoje umetno slovstvo. Pa kaj se je zopet zgodilo? Kozaki, stanujoči na levem bregu Dnjepra, so se porusili, postali so takorekoč gnoj za rusko slovstveno njivo (n. pr. N. V. Gogolj, rojen leta 1809., umrl leta 1852., je bil sin ukrajinskega posestnika, a je vse pisal v velikorusščini). Ukrajinci so bili pionirji evropske civilizacije za Rusijo, najboljši sodelavci Petra Velikega so bili Ukrajinci, doma pa je narod bil brez voditeljev. In slično se je zgodilo na desnem bregu Dnjepra (v Galiciji). Tu se je inteligenca — meščanstvo in duhovščina — popo-

Povprečno skupno število slušateljev (od leta 1925./26. do 1933./34.) je 12.918 (Belgrad 7078, Zagreb 4286, Ljubljana 1554). Porazdelitev v odstotkih je sledeča:

Ljubljana	12%
Zagreb	33%
Belgrad	55%

Če bi torej razdelili izredne kredite na vse tri univerze po številu slušateljev, kar pa je čisto mehanično in nepravilno, bi morale odpasti na:

Ljubljano 23 milijonov (dejansko dobila 11),
Zagreb 63 milijonov (dejansko dobil 57),
Belgrad 104 milijone (dejansko dobil 121).

Torej bi že po tem kriteriju morala ljubljanska univerza prejeti vsaj še enkrat toliko, kakor je.

Po teh neizpodbitnih dokazih, kako je bila vsa ta leta prikrajšana ljubljanska univerza, ugotovlja Petre popolnoma pravilno:

»Kajti število slušateljev, zgolj kvantitativni vidik, ne sme nikdar odločati pri funkcijah kake univerze. In prav tako ne številčno stanje naroda, ker skoraj dva milijona Slovencev, razkosanih med tri države, vsaj ravno tako potrebuje svojo edino univerzo, kakor šestdesetmilijonski nemški narod svojih trideset. Kajti funkcija, ki jo vrši naša univerza v slovenskem narodu, je prav ista, kakršna je funkcija belgrajske v srbskem — in dalje: »Za nas je univerza važna zaradi svoje vloge v narodu, katerega najvišjo kulturno institucijo predstavlja, zaradi Koroške in Primorske, in pa zato, ker smo že toliko časa hlapčevali drugim, da je čas, da delamo tudi zase. Organično je zrasla iz zemlje, za katero bo živela, pa bodo morale biti njene potrebe edino merilo za njeno denarno fundiranje. Zahteva jo naš kulturni nivo in iz njega izvirajoča živa potreba po njej, popolnoma pa jo opravičujejo naše davčne in druge datjave v skupno državno blagajno.«

ljačila. Še okoli l. 1830., ko je bil pritisk Poljakov najhujši, so ukrajinski narod tvorili skoraj samo kmetje, nevedni, neomikani, nezavedajoči se svoje narodnosti. Celo podeželska duhovščina, ki je vendar med narodom živela, ni čutila z njim, govorila je doma le po poljsko, pridigala po poljsko, se štela za Poljake grško-kat. obreda.

Zalostno je bilo tedaj v Ukrajini: kar je bilo rodoljubov, so vsi že obupavali, meneč, da je ukrajinski jezik kulturno mrtev. Še l. 1861. je v gališkem deželnem zboru vzkliknil poljski grof L. Borkowski: »Tu niema Rusi« (t. j.: tu ni Rusinov). Tedaj so Poljaki zaničljivo govorili, da so Rusini sami »chlopi in popi« (kmetje in duhovni), in še l. 1870. so nekateri dobri rodoljubi mislili, da je ukrajinski jezik samo za »kmečke potrebe«. (Kakor pri nas še v dobi »Čebelice«!) Strašen je bil pritisk zlasti na ruski strani. L. 1864. so uradno določili v Petersburgu: ukrajinskega (rusinskega) naroda ni nikdar bilo, ga ni in nikdar ne bo. Leta 1876. je izšla v Peterburgu prepoved, da bi se kaj tiskalo v rusinskem jeziku (razen izvirnega leposlovja!... ker so pač mislili, da tega nikdar ne bo!) In tako se je zgodilo, da narod 30 milijonov duš v sredi 19. stoletja ni imel svojega tiska, svojih šol, svoje besede v cerkvi...

Ali v jedru je ostal narod zdrav in močan; iz svoje moči je pognal tretjič sveže mladike, ki se pa niso več posušile, ampak so rodile toliko zaželeni sad: narodno zavest, narodno slovstvo.

Poltava, ki je bila l. 1708. postala grob ukrajinske samostojnosti, je ob koncu 18. stoletja postala zibelka ukrajinskega prepoda: ondi se je namreč l. 1769. rodil Kotljarevskij, ki je l. 1798. izdal v ukrajinsščini prve tri speve travestirane »Eneide« in s tem ustvaril podlago narodni zave-

sti in literaturi. (Eneja je kozak; vsa pesnitev je protest tlačnega ljudstva proti zatiravcem. Ljudje so se komičnemu pripovedovanju smejali. začelo se je veselje do domače knjige, zbudila se je narodna zavest...)

Na ruski univerzi v Harkovu so študirali tudi rusinski študentje, ki so v šolskem letu 1846./47. ondi osnovali tajno društvo »Ciril-Metodova bratovščina«, čigar program je bil presenetljivo vse-slovanski. Naj navedem najvažnejše točke: 1. Slovanski narodi naj se osvobodijo izpod tujih oblasti; 2. ustanovi naj se slovanska federativna država, v kateri morajo pa biti vsi narodi enakopravni; 3. odpravi naj se vsakršno tlačanstvo (»kripectvo«); 4. odpravijo naj se vse predpravice plemenitni-

štva in duhovščine; 5. v verskih stvarih naj vlada strpnost in svoboda; 6. en slovanski jezik naj se uvede v bogoslužje obeh cerkva, pravoslavne in katoliške; 7. v šolah posameznih slovanskih narodov naj se poučujejo vsi slovanski jeziki, vsa slovanska slovstva. — To društvo je Ukrajincem dalo trojico: Ševčenka, Kostomarova in Kuliša. Taras Ševčenko (r. 1814., u. 1861.) je program »Ciril-Metodove bratovščine« pesniško izrazil; on je duševni osvoboditelj ukrajinskega naroda.

Morda ne bo odveč, ako ob koncu pripomnimo, da je slovstvene težnje Ukrajincev prav krepko podpiral tudi naš — Kopitar. (Prim. Biografski leksikon!)

Dve božičnici

V nedeljo, 30. decembra lanskega leta popoldan, se je zbralo v veliki dvorani ljubljanskega hotela Union do 500 otrok, vsi tankih nožic in bledeh ličec. V ospredju je stalo veliko božično drevo, pod njim grmada obleke, obutev, perila in belih štruc. Nastopili so drug za drugim fantki in punčke, zahvaljujoč se dobremu Jezuščku in prijaznim ljudem za njihovo dobrotljivost. Vstal je sam gospod župan stolnega mesta Ljubljane z govorom. Bi ga sam sv. Miklavž ne mogel imeti lepšega. Priporočal je malčkom, naj bodo pridni in se v molitvi spominjajo svojih dobrotnikov. Nato pesmice in obdarovanje. Ves živ žav je prenašal radio.

Teden ali dva pozneje je bila nekaj korakov dalje preko ceste proti postaji druga božičnica. Radovedneži, ki imajo čas, so jo pričakovali napeto z radijskimi slušalkami na ušesih. Čakali so zaman. Ni bilo ne deklamacij, ne zahval, ne blagohotnega opominjanja kakega pokrovitelja. Oglašale so se samo gramofonske plošče in kuhinjski recepti. Tudi v časopisih nič. Že se je zdelo, da je vse skupaj samo potegavščina, ko počí bomba v — »Sloveniji«. Božičnica je bila; toda tako, da ni vedela levica, kaj je dobila desnica. Prirejena je bila v najskromnejšem obsegu v zaključeni družbi. Plemenita skromnost se rada skriva.

V Unionu je bilo obdarovanih do 500 otrok. Vse skupaj je veljalo pičlih 100.000 Din. Magistrat je posvetil v vse luknje z najjačimi žarnicami, popraskal je po vseh kotih, da je nastrgal skupaj nekaj desetisočakov. Priskočili so tudi dobri ljudje z darili in gotovino, zakaj 500 otrok, napol golih in sestradanih, nekaj potrebuje. Malčki so morali priti po darila sami, lepo umiti in počesani; oddeklamirali so ganljive zahvalnice in zapeli več lepih pesmic, da je bilo kaj tudi za uho in radio.

Pri okrožnem uradu za zavarovanje delavcev (OUZD) so bolj skromni. Tam je menda denarja kakor smeti, saj je delavsko zavarovanje v stiski, in prav sedaj lomi gospod dr. Joža Bohinjec kopalje, da reši nameščenske bolniške blagajne propadanja. Tam torej, pri OUZD namreč, so kar odprli blagajno, pa potegnili iz nje šop »jurjev«. Takole nekaj nad sto takih papirjev. V tisti »palači« na Miklošičevi cesti sicer ni otrok, napol golih in sestradanih, je pa kakih 150 ljudi dobro in slabo plačanih. Jurje so razdelili po potrebi in pravici tako, da je dobil računano v odstotkih — slabo plačani več, dobro plačani manj. Dnevničar je dobil okroglo 25%, višji gospodje pa po približno 10% od mesečne plače, kar je toliko kot nič. Bolj natančno: na gospode z do 8000 Din mesečnih prejemkov je odpadlo po 750 Din, na one z 1500 Din plače pa samo 400 Din, kar je tudi toliko kot nič. O pometalkah s samo par sto dinarjev na mesec je bolje molčati. Obdarovanje se je izvršilo brez

zahvalnih deklamacij in brez božičnega drevesa, da je bilo ceneje, ker je delavsko zavarovanje v stiski in so posebno nameščenske bolniške blagajne v veliki nevarnosti.

Stolno mesto Ljubljana je imelo tako dve božičnici večjega obsega: revnim otrokom so jo pridili mestni magistrat in dobri ljudje, onim drugim revnejšim pa starši teh otrok, kolikor so in še bodo prispevali kot delavci za bolniško in nezgodno zavarovanje. Vzajemnost in socialna čutečnost pri enih in drugih, ki gane človeka do solz. Tako je prav — vsi za enega, eden za vse.

Škoda, da še druge božičnice ni prenašal radio. Bilo bi jako ganljivo, če bi se v imenu 150 obdarovancev zahvalil 75.000 zavarovancem vsaj tisti obdarovanec, ki je dobil v odstotkih najmanj. Ob praznikih so imeli zavarovanci čas, pa bi bili lahko izračunali, koliko aspirina in ricinovega olja se dobi za 120.000 Din, ali koliko bi pri 3000 bolnikih odpadlo za posameznega bolnika. Kranjčani bi se mogli pomeniti, koliko bi bilo še dodati za skromen ambulatorij.

Zahvala, ki je prišla pozneje v obliki običajne statistike, ni bila vsem prav razumljiva. Bila je pa tudi preskromna. Nekaj je že, da ni čisto brez nič; toda premalo. Ali tiči morda zahvala v tisti opazki, da se začenja povprečna zavarovana mezda dvigati? Ni šment: 8000 plus 750 Din je za 9,4% več. Za 750 Din se dobi 375 belih štruc, za 120.000 Din pa 60.000, tako da bi jih lahko dobil vsak bolnik 20 ali 40 Din na roko. Protituberkulozni ligi in Ligi za pobijanje raka bi se tudi prileglo par tisočakov, da bi bilo manj tistega sitnega trkanja na usmiljena srca.

Zadnjič se je v poned. »Jutru« zopet oglašil g. dr. Joža Bohinjec. Odprl je svoje srce za nameščenske bolniške blagajne, ki da so v krizi. Razpisal se je na dolgo in široko, ne da bi navedel le eno številko. Tiste številke, ki jih servira OUZD vsak mesec s točnostjo, kakor mestna zastavljavnica svoje dražbe, ne dajejo nobenega pogleda v stanje zavarovanja. Samo konec leta nekaj številke ne zadostuje. Prizadeti bi radi vedeli kaj več. O tem, zakaj se imenovanja ne objavljajo, dasi pragmatika to zahteva; kakšna pragmatika se kuje; koliko se je dozda izdalo za razne božičnice brez svsakega obvestila javnosti itd. itd. Podpore so se skrajšale in znižale, varčuje se pri zdravljenih, nad bolniki se izvršuje najstrožja kontrola itd., zato bi bilo želeto, da pride OUZD na dan tudi z drugimi številkami, ne samo s statistiko o delovnem trgu. Ravnatelj urada zna biti, kakor dokazuje njegov članek v ponedeljskem »Jutru«, močno razgiban, pa bo povedal kaj. Oglasi naj se pa še tudi Slovenija.

Zavarovanec.

„Borba“ in njena „načelnost“

V predzadnji številki smo priobčili sestavek, v katerem smo pokazali na prav posebno zvrst »Borbine« načelnosti. Saj se v isti številki ogreva za stanovstvo, hvali fašistične metode in razglašča ob enem za svojega umskega očeta — demokratični češki narodni socializem, ki je odločno zoper vsakrateri fašizem in stanovstvo.

Te naše ugotovitve pa spravlja »Borba« v obrazec, da se nam — njena načelnost ne dopada! Toda te besede, vsaj brez narekovajev ali brez kra-sečega prilastka »borbast«, po svojem trdnem prepričanju z ozirom na »Borbo« niti pomotoma še nismo nikoli rabili, a prav tako še nismo nikoli izražali nad to posebno zvrstjo »načelnosti« svojega nedopadajenja. K večjemu bi nam lahko kdo očital neke vrste dopadajenja nad tisto posebno miselno kolobocijo, ki jo srečujemo skoraj redno v »Borbinih« predelih in ki nam res dela kratek čas.

Eno je zinila »Borba«, pa ga je dvakrat polomila.

In ker brez polomij ne more živeti, se je spravila tudi nad našega sodelavca iz bojevniških vrst. Pravi, da se je oglašil v našem listu neki Bojevniki, ki mu ni nekaj všeč v organizaciji »Boj«. Takoj nato pa dvomi nad fizično eksistenco tega Bojevnika, ker ji je nerazumljivo, da bi kak Bojevniki mogel napisati tak članek za naš list.

»Borba« je pač vteknila glavo v papir, pa ne vidi nič in ne sliši nič. Sicer bi bila morala videti in slišati, da so slovenski Bojevniki s sedanjimi smernicami nekaterih ljudi v vodstvu »Boja« prav zelo nezadovoljni, tako nezadovoljni, da je moral to nezadovoljnost priznati celo zastopnik »Boja« v Belgradu na sestanku zaupnikov organizacij, ki so podpisale znana »Temeljna načela« in »Smernice«.

Le zanese naj se »Borba«: večina slovenskih »Bojevnikov« se ne ogreva niti za stanovstvo niti za fašizem. In prav tako je večina njih slovenska in jugoslovanska in narodna, zato pa logično in neogibno zoper vsako jugoslovenstvo in zoper vsak nacionalizem. In tudi slovenoborstva niso siti naši Bojevniki, kakor ga je sita po lastnem zatrdilu »Borba«. Narobe, ta boj za slovenstvo se je šele dobro začel, in geslo Bojevnikov: za svobodo, pravičnost in mir je eno samo potrdilo tega boja.

»Slovenija« se zavzema za pravo, čisto demokratično v javnem življenju, za to, da se v praksi uveljavijo načela, ki se v teoriji proglašajo kot vodilna. Odločno borbo hoče voditi proti vsakemu slepomišenju v načelnih vprašanjih in proti dvoživkarstvu v narodnem življenju.

Kupčija z naslovi

Minil je dober mesec, ko nam je naš dopisnik v letošnji tretji številki obrazložil usposobljenost nekaterih gospodov, ki so na lahek način prišli do raznih akademskih naslovov.

Belgrajska »Politika« z dne 27. januarja t. l. je pa prinesla sestavek pod naslovom »Tovarna akademskih naslovov v Pragi«, kjer opisuje, kako je dvesto državljanov Čehoslovaške dobilo proti »primerni« odškodnini v zadnjem času doktorske, inženerske in druge naslove.

Sestavek omenja, da je obstajala v Pragi posebna družba, ki je kar »na veliko« prodajala razne akademske naslove brez kakršnekoli šolske predizobrazbe. Posli »rektorata« te »univerze« so postali le preveč sumljivi ter nazadnje privedli do odkritja velikega škandala, kjer niso prizadeti le gospodje »profesorji« »univerze«, ki je »delovala« pod naslovom filotehničnega instituta, ozir. univerze v Parizu in Bruslju, temveč tudi del »boljše« družbe, ki se je lišpala z raznimi »Dr.«, »Ing.« itd.

Uprava praškega zavoda je podeljevala velike (t. j. doktorske, inženerske, profesorske in druge visokodoneče naslove) in male (t. j. učiteljske in druge) diplome. Velike diplome so dobivali »boljši« (t. j. bolj petični), nižje pa slabše situirani kandidati. Doba takega studija je trajala običajno tri mesece.

Za primerno nagrado so »profesorji« podeljevali tudi »častne doktorate« in »častne profesorje« svoje »L'université philotechnique«, kjer je predaval znani praški vlomilec ing. Ježek ter drugi njegovi »Dr. dipl. ing.« tovariši.

Na tej »univerzi« je predaval tudi g. prof. dr. M. Trifunović, ki je korespondiral pod naslovom »Université Philotechnique Bruxelles, Rue Annesseus 7.« Dopise te univerze je podpisoval »rektor« Buchez. Njihovi dopisni tečajji so bili prirejani tako, da so mogli »profesorji« zahtevati čim več honorarja.

Najcenejši naslov je bil »inžener«, za katerega so zahtevali le 5000 čeških kron. Dražji je bil doktorat filozofije, še dražji pa »Dr. iur.« ali celo »Dr. med.«. Najdražji je bil pa doktorat tehničnih znanosti.

»Politika« navaja primer skušnje pred tako preskusno komisijo, ki se je vršil takole: »Professor« kandidatu: »Kaj se zgodi, če proti Teslovim žarkom pustimo učinkovati tok 35.000.000 voltov?« Kandidat seveda ni vedel odgovora, naker se je izpitna komisija posvetovala ter sklenila, da dobi kandidat diplomo le pod pogojem, če doplača še 1000 čeških kron.

Kolikor jim dohodki »univerze« niso zadostovali, so se pečali gospodje profesorji z izdajanjem lažnivih potnih listov in podeljevanjem odlikovanj, katerih višina se je izpreminjala po višini zneska, katerega je novi odlikovanec bil pripravljen plačati.

Družba je prodajala tudi plemenitniške naslove, po katerih pa zaradi odprave plemstva v Češko-slovaški državi ni bilo pravega povpraševanja. Praška policija je našla v zaplenjeni korespondenci celo ljudi s pravilno pridobljenimi akademskimi naslovi, vendar so si hoteli preskrbeti še kakšen drug »Dr.« ali »Ing.«. Med občani z akademskimi naslovi je našla tudi zidarja »inženerja« ter izvoščka, ki je bil »doktor državnih znanosti«. Ni čuda torej, da so se hiše že pri zidanju podirale.

Slabe posledice takega dela seveda niso izostale. Neki češki senator je zaupal takemu »Dr. ing.« vse svoje premoženje, ki ga je ta seveda v kratki dobi uničil. Prevaranemu senatorju pa je ostal le še samoumor.

V zvezi s temi dogodki zahteva češkoslovaški tisk, da oblasti na novo pregledajo vse akademske naslove ter pretipajo obisti vsem takim »akademikom«.

Baje tudi pri nas revizija vseh akademskih naslovov ne bi bila brezuspešna; iz naše javnosti bi pa izginil marsikateri »strokovnjak«, ki se danes širokousti in trka na svoja »akademska« prsa.

Še nacionalisti so jih brcnili

Namreč nacionalisti okoli jugoslovenske »Borbe« nacionaliste okrog jugoslovenskega »Jutra«. Takole ocenjuje »Borba« jutrnike:

»Vse delo sedaj razpuščene skupščine je bilo ničevno, škodljivo narodu in državi. V gospodarskem oziru ni bila izpolnjena niti ena obljuba. Če je bilo kaj napravljeno, je bilo polovičarsko in vedno tako, da je bilo v korist vedno le posameznikom. Zaman so bile vse prošnje, zaman pa tudi vse pritožbe. Kakor v gospodarskem pa je bilo tudi v nacionalnem oziru. Prišlo je tako daleč, da so imeli pri nas več vpliva že od zdavnaj poznani naši sovražniki, kakor nacionalno čuteče ljudstvo. V obmejnih krajih smo imeli priliko opazovati, kako so v svoj krog sprejemali ljudi, ki so stali nekdanj v odkritem boju z nami. Medtem ko so največkrat odklanjali ali pa vsaj pokazali, da jim niso

ljubi nacionalno čuteči ljudje, so odprtih rok sprejemali v svoje vrste narodne odpadnike in jim ponujali razna odborniška mesta.

Prav posebno mikavno je, kako so po mnenju »Borbe« nabirali jugoslovenci okoli Jugoslovenske nacionalne stranke pripadnike:

»Bil jim je dobrodošel vsak, ki se je znal hliniti in ki si je obesil njihovo firmo. Iskrenosti niso marali. Med ljudstvo so prihajali redko in še tedaj so le govorili o svojem velikem nacionalizmu in patriotizmu in hoteli ljudstvo prepričati, da ni nacionalist, kdor ni ž njimi.«

In, kakopak, nacionalizem teh jugoslovenov ni bil noben nacionalizem, narobe:

»V resnici pa niso bili nacionalisti in so v največ primerih ravno s svojim delom podpirali narodne naspotnike. Očitno so na vse strani demagogijo, dasi so morali vedeti, da so največjo demagogijo uganjali sami. Vpili so proti fašizmu, proti diktaturi, sami pa so se posluževali fašističnih metod in izvajali diktaturo v najširšem pomenu besede.«

Njih politika je bila po »Borbinem« prepričanju tudi za državo skrajno škodljiva:

»Štiri dolga leta je vladala bankokracija in izkoriščala jugoslovanski narod. Spravila je državo na rob propada.«

Zato so pa tudi nacionalisti okoli »Borbe« dvmili tako »v nacionalno kakor v državno odkritost mnogoterih bivših izvoljencev. Preveč so videli njihovega dela, preveč občutili njihovega jarma!«

OPAZOVALEC

† Dr. Valentin Rožič

(V spomin.)

Za Maksom Pirnatom še Valentin Rožič nenadoma v — grobu. Na potu me je doletela ta vest in začudila. Slišal sem bil nekaj mimogrede, da je bolan; toda — kdo bi bil mislil pri njem na najhujše, ko je bil po videzu sodeč samo zdravje in življenje, čeprav v resnici ni bilo tako.

Bil je med tistimi moravskimi in brdskimi dijaki, ki smo se svoje dni ob počitnicah semtertja shajali in »zborovali«. Mlajši so poslušali nas starejše, ki smo jim pripovedovali o Pragi: o Masaryku, Palackem, Havličku, dijaških strujah in podobno. Koliko so nas razumeli, ne vem; časih mi sedaj kdo reče, da je bilo lepo. Vsekakor jim je bilo to vse novo, kakor je bilo razodetje nam, ko smo bili prišli iz srednje šole, kjer smo živeli v »božjem = profesorskem strahu« ob kopici imen in obrazcev. Oh, kako malo mislijo srednješolski profesorji na šolsko preosnovo, ki je potrebna kakor sonce in voda in zrak!

Pokojni Rožič je bil zastaven človek s kmetov, ki se je rad oblekel v narodno nošo in hodil z rdečo »marelo« okrog. Meni se zdi, da je danes precej opičjega v tem pri tistih, ki zunanje posnemajo ljudstvo, ko so dostikrat v svojem notranjem proti njemu. Ne štejem pokojnika med te, ker je bil Slovenec in ljudski. Življenska pot ga je vodila na Koroško, kjer se je poglobljaj v to naše boleče vprašanje in skušal doumeti njegov postanek in razvoj. Podal je tudi nekaj zgodovinskih spisov, ki nam služijo za vir, ki iz njega zajemamo pouk o razmerah koroških Slovencev nekdanj in sedaj. Ni se vedno podpisal s pravim imenom. Bilo je zaslužno delo, ki ga je opravil v tem oziru.

Pokojni Rožič ni bil poklicni politik, marveč priden narodni delavec brez bojovnih zamisli in udarne sile. Ni bil prost romantike. Ne da bi bil kdaj strasten strankar, tudi v zadnji obliki svojega političnega nastopanja ni bil drugačen; vendar sem imel vtisk, da se je zavedal neke sence, ki je od tega njegovega poklica pri obstoječem položaju švigala med nama. Nikdar mu nisem ničesar rekel v tem oziru, čeprav sva občevala prijazno; toda sam je začel pogovor, ko sva se v tramvaju vozila k pogrebu skupnega prijatelja, češ, da mu je ta delal nekakšne očitke glede tega, kar mu ni bilo všeč. Osebnost ni ugajal nepristojnosti; nasprotno ni odrekal pomoči mojim prizadevanjem. Odšel je prezgodaj. A—a.

† Anton Vadnjaj

Anton Vadnjaj, slovenski pisatelj in župnik pri Sv. Ožbaltu v Črnem grabnu, ki je umrl 10. svečana t. l. v 59. letu starosti, je zrastel med »ligaši«, ki so imeli takrat, ko je nastopal Anton Mahnič, skrivno dijaško organizacijo, ki se je pridružila Mahniču. Bil je potem učenc dr. Jan. Ev. Kreka, študiral je na Dunaju medroslovje in bil v Kranju suplent na gimnaziji in je šele, ko je bil star 26 let vstopil v bogoslovje. Bil je po zunanosti posebnost, in je živel v resnici le duhovno življenje in mu ni bilo nič za posvetni uspeh ne za priznanje, ampak le za tisto, kar je spoznal za resnico po trdih duševnih bojih. Tako je gledal življenje iz prav posebne perspektive in mu je bil svet le predmet opazovanja. Zaradi tega je bil molčeč in sutiričen ter popolnoma vzvišen in globok in resničen v svojih spisih, ki jih je priobčeval v »Mo-

Do tu bi se človek z »Borbo« kar ujemal, saj je povedala jutranjim ljudem prav vse tisto, kar so jim že precejkrat povedali vsi pravi Slovenci. Ali nekaj je, kar nam ne da, da bi verjeli v odkritost njenih besed. Kajti grehov, ki jih očita »Borba« Zato na noben način ne gre, da bi »Borba« ali kdorkoli delal izjemo in prtil krivdo enim, ki se mu zdaj ne zde več nevarni, izvzemal bi pa drugega, ker se mu zdi, da bi ga utegnil še rabiti. Ob vseh mogočih priložnostih smo brali v »Jutru« in drugod o »najpopolnejšem soglasju v nacionalnih vrstah JNS. Ali je bilo tisto soglasje ali ga ni bilo? Javnost je imela pravico, da ve za to, saj stranka, ki je zahtevala zase državno vodstvo, vendar ni noben zaključen krožek kakih ljubiteljev poštnih znamk ali psov-brakov. Če je bilo, prav! Če pa ni bilo, so pa morali tisti, ki se v načelnih stvareh niso ujemali z vodstvom in politiko stranke, ki so videli in spoznavali prav od blizu vso njeno škodljivost, posilnost in protiljudskost, izvajati posledke, izstopiti iz nje in javnosti povedati, zakaj so to storili. Dokler pa tega niso storili, dokler so iz rok te stranke jemali moč in službo, dokler so se celo pred javnostjo istili z njo in njenim programom, dotlej ostanejo tudi soodgovorni za vse njene grehe.

To je pač očitno dovolj!

Pa menda za »Borbo« to le ni očitno. Zakaj medtem ko v svoji zadnji številki v začetku prve strani ne najde lepe besede za nekatere pripadnike JNS, pa takoj na koncu iste strani ne ve, kako bi bolj kleknila pred drugim pripadnikom JNS.

Kaj naj še rečemo? I, no, borbasta načelnost!

horjevi družbi in »Mladiki«. »Otoški postržek« je klasična slovenska mladinska povest. Vadnjaj je pisal le iz notranje potrebe in zato imajo njegovi sicer maloštevilni spisi, ki jih je priobčeval vedno pod pseudonimom, posebno vrednost med današnjo poplavo besed in besedičenj, ko je pisateljevanje dostikrat obrt ali industrija. Zaradi resničnosti, notranjosti in preprostosti je ranjkega Antona Vadnjala prišteti med prave, čiste slovenske književnike in resnične slovenske duševne delavce, kakršnih bi nam bilo treba več današnji čas zaradi nas samih.

Hrvaški bojevnik za narodne in človečnostne vzore odšel v večnost

Ljuba Babić-Gjalski, znamenit hrvaški pripovednik, je te dni odšel v večnost v visoki starosti 80 let. Z njim je legel v grob »Homer zágorškega ljudstva«, veliki oblikovalec ilirske dobe in pokrajine Zágorje, kjer je bil doma in kjer je tekla tudi zibelka ilirstva. Bil je bojevnik za narodne vzore hrvaštva in za svobodo človeštva nele v knjigi, ampak tudi v življenju. To mu daje osnovanost pravega duševnega velikana, pred katerim se klanjamo.

Preko Hrvaške je zaseglo ilirsko gibanje Slovenijo in zapustilo pri nas trajne sledove, čeprav je imelo marsikaj sanjarskega na sebi; saj je bila romantičnost znamenje takratnega časa. Zato nam je bil tudi Gjalski poleg Šenoe, vrstnika našega Jurčiča, posebno drag ne glede na njegovo umetniško ustvarjanje sploh.

Hrvaško kmečko ljudstvo v kajkavskem Zágorju in najvišje posvetno izobraženstvo posebno iz Zagreba so mu dali zadnje spremstvo v velikem številu; škoda, da je slabo vreme zadrževalo mnoge doma. V župni cerkvi v Zaboku pri Krapini so se poslovili od velikega pokojnika zastopniki znanstveno-umetniških zavodov, n. pr. akademija, Matica, književniki ter drugi. Njim se je pridružil zastopnik Slovenske Matice, ki je poudaril, da je ta zavod izgubil z Gjalskim svojega zadnjega častnega uda, kar pomeni, da odhajajo v večnost starčki, ki so polagali temelje in pripravljali pogoje našemu boljšemu življenju, a obenem pomeni to dolžnost mlajšim, da stopajo po njih stopinjah, nadaljujoč njih delo. A—a.

Občni zbor vojnih dobrovoljcev v Ljubljani

Občni zbor ljubljanske organizacije Zveze vojnih dobrovoljcev se je vršil dne 10. t. m. v sejni dvorani mestnega magistrata v Ljubljani, ob velikem zanimanju in številni udeležbi vojnih dobrovoljcev. Občnemu zboru je predsedoval podpolkovnik Lujo Lovrič, predsednik glavnega odbora Zveze vojnih dobrovoljcev v Belgradu. Že pri razgovoru, ki se je vršil v hotelu »Štrukelj« prejšnji večer in katerega se je udeležil tudi Lovrič, sta bili po daljši debati predlagani dve listi kandidatov za novi odbor. Prvo listo je predlagal prof. dr. Turk, drugo pa Fran Radešček. Društveni odbor je bil v oktobru l. 1934. razpuščen in imenovana sta bila Joco Žagar in Edvard Prinčič za poverjenika (komisarja) Glavnega odbora.

Dne 10. t. m. je odprl redni letni občni zbor podpolkovnik Lujo Lovrič ob 10. uri dopoldne z nagovorom na zborovalce. Za njim je povzel besedo poverjenik Joco Žagar. Po tem govoru je prešel vodeči predsednik občnega zbora na dnevni

red in sicer: volitev dveh overovateljev in zapisnikarja, poročilo poverjeništa in nadzornega odbora ter volitev delegatov za glavni občni zbor. Na občnem zboru sta se pojavili zopet dve listi kandidatov, in je prvo listo predlagal Stanič, drugo pa Šiferer. Po ostri a kratki debati je bila sprejeta z večino glasov lista Staniča, na kateri je bil tudi Joco Žagar in Edv. Prinčič, ki sta bila meseca oktobra l. l. postavljena za poverjenika (komisarja) glavnega odbora »Zveze vojnih dobrovoljcev« v Belgradu zaradi tega, ker ljubljanska organizacija »Zveze vojnih dobrovoljcev« ni hotela izstopiti na ukaz belgrajskega glavnega odbora iz »Boja«, kjer je bila kolektivni ud. Na občnem zboru ljubljanske organizacije »Zveze vojnih dobrovoljcev« je nastopil prejšnji predsednik ljubljanske organizacije Lorger zoper JNS ozir. pripadnike prejšnjega režima, pa mu je podpolkovnik Lovrič odvzel besedo. Podpolkovnik Lovrič tudi ni dal vkljub zahtevi navzočih udov ugotoviti, kateri izmed pričujočih ima res pravico do glasovanja. Pripadniki liste, ki je podlegla, so bili zoper komisariat, ki je bil postavljen od glavnega odbora »Zveze vojnih dobrovoljcev« v Belgradu, mislimo pa naj bi vsaj ti ljudje tudi v »Boju« zastopali resnično demokratično in slovensko načelo.

Bednostni fond

Že nekajkrat smo morali beležiti splošno nezadovoljstvo z upravo bednostnega sklada. Stvar, ki naj bi priskočila na pomoč najrevnejšim med reveži, brezposelnim, je po zaslugah nesposobne popolnoma zgrešila svoj namen. Je pač tako, kjer in kamor je vteknil prejšnji svoje prste vmes, povsod je naredil škodo in delal ljudi nezadovoljne. Danes zahtevajo tisti, ki ta sklad vzdržujejo, namreč delavci in nameščenci, da se ali sploh odpravi, ali pa da ga dobe sami v roke, kar bi bilo tudi edino pravilno.

Zelo razložno je povedala opravičene zahteve prizadetih »Delavska pravica«:

Bednostni sklad, ki obstoji že dve leti, je en sam kričeč dokaz delavske nemoči. Plačujejo ga samo delavci in nameščenci. Lani je znašal 5 milijonov 500.000, letos pa je predviden na 5.850.000 Din. Borza dela ima na pr. za podpiranje vseh brezposelnih delavcev za Slovenijo letno na razpolago borih 1.500.000 Din. Ako bi dali k temu 5.750.000 Din iz postavke bednostnega fonda, bi se za področje naše banovine moglo izvesti dokaj izdatno zavarovanje za primer brezposelnosti ali starosti. Če bi se uporabil ta fond za kaj takega, bi v imenu božjem pristali nanj, čeprav je delavstvo in nameščenstvo izmed vseh slojev naroda obremenjeno najbolj.

Toda ne! Bednostni fond je v veliki večini namenjen drugim. Podpirajo se z njim učitelji in učiteljice, in to samo nekaj izbranih. Vse drugo je JNS po svojih pandurjih proglasila za protidržavno in lahko pogine lakote. Denar se daje v najbolj kmečke občine. Tam se ljudstvo vara, da je to podpora JNS za občekoristna dela ljudstvu v prid. Pri teh delih se smejo seveda zopet zaposlovati skoraj izključno ljudje, ki so pri zadnjih občinskih »volitvah« volili JNS. Ali pa taki, ki jih samopašniki JNS milostno sprejmejo na delo. Tisto delavstvo in nameščenstvo, ki je ta velika sredstva prisiljeno zbralo, pa nima od bednostnega fonda skoraj ničesar v primeri z drugimi. Zahtevamo, da dobe upravo tega fonda, ako bo ostal, v roke delavci in nameščenci, zahtevamo, da se dovoli posebna komisija, obstoječa iz delavcev in nameščencev, ki bo pregledala in ugotovila, kam je denar iz tega fonda zadnji dve leti šel in kako se je uporabil.

To zadnje bi bilo zlasti potrebno. Potrebno ne samo, da se vidi, kako je gospodaril prejšnji z zaupanim denarjem, potrebno zlasti, da vidi in sprevidi vsak, kam je vodila slovensko ljudstvo politika jugoslovenskih nacionalcev.

Kaj je originalno slovensko?

To nam razlaga »Pohod«, ki pravi:

»Edina res slovenska originalna revija, ki se je že v prvem letu svojega izhajanja uveljavila v vseh naših krogih, je pravkar izdala svojo februarško številko, spet bogato opremljeno in izredno pestro, kakršne so bile tudi vse dosedanje. Iz vsebine najnovejše številke omenjamo lepo Regallyjevo vabilo »Majka zima zove vas u slovenske krajeve!«

Torej revija, ki začenja z originalnim hrvaškim sestavkom, je zato pri jugoslovenih originalno slovenska.

Če bi pa kdo le o tem dvomil, nad nečim ne damo nikomur, da bi dvomil: da je namreč »Pohod« originalno jugoslovenski.

»Slovenija« hoče postati glasnik vseh stremljenj, težočih po duhovni svobodi in pravi demokraciji, po zbiranju in zenotenju naših sil v borbi za trajne pogoje našega obstoja kot narod. Kdor je z nami enih misli, ga prosimo, da se spomni svojih dolžnosti do lista.

MALI ZAPISKI

Prepovedan list.

Minister za notranje stvari je prepovedal uvažati in širiti v naši državi list »7. septembra«, ki izhaja v Parizu.

Javno zborovanje vajencev in vajenk

sklicuje Strokovna komisija za Slovenijo na nedeljo 17. t. m. v veliki dvorani Delavske zbornice. Predmet dnevnega reda je zaščita vajencev in vajeniško vprašanje.

Novi ban dravske banovine.

Za bana dravske banovine je bil imenovan gospod dr. Dinko Pue, bivši ljubljanski župan. V svojem nastopnem govoru na seji banovinskega sveta dne 12. t. m. je dejal, da hoče biti objektivni in pravični.

Belgrad zida.

V času, ko je drugod največja stiska za denar, zida Belgrad na veliko. V letih najhujše gospodarske stiske, namreč od l. 1932. pa do l. 1934., torej v treh letih je sezidal nič manj ko 1323, deloma večjih stavb. V treh letih je torej postavil skoraj eno celo Ljubljano, pri čemer je treba pomisliti, da je večina ljubljanskih hiš majhna. Samo lanske leto je vtaknil Belgrad v hiše in hišno opravo nad 100 milijonov dinarjev.

Onim, katerih se tiče.

Francoski državnik Pierre Flandin je nedavno izjavil sledeče:

Mednarodne zveze (Zveze med narodi) se bodo izboljšale, brž ko bodo ljudje povsod pričeli priznavati sledeča načela:

- a) če hočemo kupovati moramo prodajati, nasprotno je pa za prodajo potrebno nakupovanje;
- b) dolžnik se lahko oddolži pri upniku le z dobavami blaga ali pa s služenjem;
- c) država, ki nima zadostnih pogojev za avtar-kijo, pa stremi za tem, peša (hira) in propade;
- d) uspevanje je mogoče doseči le z mednarodno izmenjavo blaga.

Omenjeni državnik je naštel še nekaj prav tako važnih načel, katere bi brez velike škode lahko sprejeli naši tukajšnji »politiki« in »gospodarstveniki«.

Torej — gospoda, pregledajte še enkrat svoja dosedanja gesla!

Omika književnosti.

V listu »Licht ins Volk«, glasilo Masarykove visoke šole v Brnu, piše nemški pisatelj Heinrich Mann o tem vprašanju:

Pretežnost tehnike in hvala takoimenovanega nevarnega življenja nista pospeševali utrjevanja značajev, prej narobe. »Književna izobrazba objasnjuje pojem o časti in ga sramoti«, je rekel Na-

oleon. To odkritje bi ne prišlo prezgodaj, če bi ga ne napravili še enkrat. Kar se tiče mene, je bil moj politični interes vedno zgolj нравstven; vprašanje: kaj bo iz človeka in želja, naj postane nekaj spoštovanja vrednega.

Popravek.

V zadnji uvodnik se nam je vrnil lapsus memoriae: v Trbovljah je pri občinskih volitvah že takoj od začetka zmagala opozicija. Pač pa se je pokazala nacionalna zmaga pri volitvah za Delavsko zbornico pri ponovljenih volitvah kot koreniti poraz. Seveda tudi te volitve prav tako potrjujejo velilno nesvobodo pod prejšnjim režimom.

V zapisku »Numerus clausus« pa manjka po tiskarski pomoti zadnja vrsta. Zadnji stavek zapiska se torej glasi: »Vseeno je, po kakšnih vidikih se kak krog zapira, po verskih, narodnih ali po službeni starosti.«

»Slovenija« hoče delati za koncentracijo vseh naših duhovnih, moralnih in političnih sil v borbi za trajne pogoje našega svobodnega življenja kot narod (kot kulturno-zgodovinska individualnost). V tem zmislu bo posebno povdarjalo to, kar vse zavedne rojake družijo, ne da bi hotela s tem zanikati diferenciacijo duhov, v kolikor je utemeljena v dejansko obstoječi ločitvi duhovnih, socialnih in gospodarskih interesov. Kdor te težnje odobrava, ga vabimo v krog naših rednih naročnikov.

n-g.

Osebnost in ideologija Aleksandra Stambolijskega

(Nadaljevanje.)

III.

Inostranski glasovi o Aleksandru Stambolijskem.

1. Velik je sloves, ki ga je doživela Bolgarija po zaslugi svojega velikega narodnega mučenika Stambolijskega v Franciji. Mnogoštevilne razprave, ki so izšle v najuglednejših francoskih obzorjih o tem velikanu bratovskega bolgarskega naroda, jasno govore o tem, kaj smo izgubili tudi Slovenci, Hrvati in Srbi z njim. Med vsemi mnogoštevilnimi razpravami naj omenimo samo študijo Anatola de Monzija, bivšega francoskega finančnega ministra, enega najboljših francoskih pravnikov. Monzi pravi v svoji razpravi: »Stambolijski se je postavil v obrambo neodvisnosti bolgarskega naroda proti tistim, ki so hoteli vpreči za stalno bolgarski narod germanstvu. On se dvigne proti carju in ljudem iz »Ballplatz«, ki delajo premišljeno proti slovanski solidarnosti, katere zaščitnik in glasnik je bil... Leta 1913. je car Ferdinand začel vojno z napadom na Srbe. Zaman je kazal Stambolijski s prstom na krivca ponižujoče mirovne pogodbe, ki jo je morala skleniti Bolgarija v Bukarešti. Car Ferdinand vlada dalje — a Radoslavov upravlja. Vendar pa ima sedaj Stambolijski že 52 mandatov od 215 v državnem zboru.

Moramo se čuditi temu pogumu, da se drzne Stambolijski z 52 poslanci proti vladni večini, katero so tvorili tudi turški poslanci, nastopiti javno v prilog srbske vojske proti Avstriji in Nemčiji. Ko so mu ogorčeni očitali vladani poslanci veleizdajstvo nad njegovo domovino radi tega, jim zakliče: Jaz nisem niti Srb, niti Bolgar, jaz sem samo Jugoslovan... Francija je gledala v premagani Bolgariji velikega sina tega naroda, ko so se sklepale mirovne pogodbe. Samo njemu se ima bolgarski narod zahvaliti, da ga ni doletela težja usoda, katero mu je pripravil car Ferdinand...

2. Ugledne londonske »Times« so med angleškimi uglednimi časopisi zabeležile Stambolijskega pojav. »Contemporary Review« je objavil izpod

peresa James Bawerja daljšo razpravo o delovanju Stambolijskega. Med drugim razkriva zgodovinski razgovor, ki ga je imel Stambolijski s carjem Ferdinandom jeseni leta 1918. Car je amnestiral Stambolijskega in ga pozval na dvor. »Jaz vas pomiloščam«, mu reče car. Stambolijski nato: »Ali pa Bolgarija vsa pomilošča?« Stambolijskega duha ni mogla zlomiti triletna ječa, ne glad in ne duševne torture. On je izšel iz vseh teh muk močnejši in svobodnejši, nego je bil prej.

3. Med italijanskimi listi mu je posvetil organ italijanske kmečke stranke »Contadino d'Italia« najlepši spomenik: »Stambolijski je rojen v preprosti kmečki hiši. Njegovi brezmejni ljubezni do domovine se pridružuje še iskrena vera v bodočnost Bolgarije, ki jo vidi on samo v razvitku poljedelstva in dvigu kmečkega stanu. V inostranstvu skrbi Stambolijski, da seznanj ves svet z Bolgarijo z nepretregano propagando za svojo zemljo in s svojimi iskrenimi mirovnimi idejami resno ograža sloves svojih tekmecev. Danes je Bolgarija spoštovana med vsemi kulturnimi državami po zaslugi velikega Stambolijskega, čeprav je bila še včeraj osovražena in prezirana.«

Italijanski »Corriere Diplomatico Consolare« je napisal: »Neumorni Stambolijski ne varčuje ne časa in ne sile, dela brez prestanka v ljudstvu za ljudstvo. Njegovo živo oko vidi vse ljudsko gorje, a srce mu je odprto za narodne težnje in upe.«

Italijanski list »Tribuna« je napisal 25. oktobra 1922: »Po vseh krajih Bolgarije so mobilizirane čete vojakov, ne da bi se pripravljale za vratolomne vojne pohode, marveč da s pozitivnim trdim delom obnove Bolgarijo in jo dvignejo do višine kulturnih narodov.« (Ob priliki sprejetja zakona o obveznem delu.)

Bivši italijanski minister za zunanje zadeve Sforza je napisal v svoji knjigi: »Ni dobro, da politiki govore preroške besede. Prerokovati se pravi, videti v prihodnost, a to pomeni nevarnost. Stambolijski je gledal in tudi videl daleč, a zato je plačal to drznost z življenjem; ali, nekega dne se bodo dvigali njemu v čast spomeniki po vseh krajih, kjer žive — Jugoslovani. Ko so Avstrijci prestopili srbska tla, je zaklical Stambolijski v sobranju: »Želim da zmagajo bratje Srbi!« Večina mu je klicala: »Doli z izdajcem!...« Leta 1918. je

klicala množica bolgarskega naroda carju Ferdinandu prav iste besede: »Doli z izdajcem!...« Marca meseca leta 1923. je bil sklenjen sporazum o reparacijah, po katerem se je po zaslugi »ponižanega« in preganjanega Stambolijskega zmanjšal znesek od 2.250.000.000 na samih 550.000.000 zlatih frankov... Stambolijski je, ko je spoznal moje ideje, veselo vzkliknil: »Vi ste prvi Italijan, kateri se ne plaši pred idejo o združitvi vseh južnih Slovanov!« Jaz sem mu nato odgovoril: »A vi ste prvi Balkanec, ki misli dobro svoji domovini in to brez vojen in brez aneksij...« Stambolijskega so prisilili njegovi ubijalci, da si sam izkoplje svoj grob, preden so ga ubili. S tem so hoteli pokazati, da gre z njim vred tudi njegova ideja v grob. Ali, po osmih letih je Stambolijski bolj živ nego vse sence njegovih nasprotnikov. A še mnogo bolj bo oživel v — prihodnosti.«

4. Čehoslovaški glasovi o Stambolijskem prav nič ne zaostajajo za ostalimi. Vaclav Klofač je posvetil pokojnemu Stambolijskemu dolgo spominsko razpravo, iz katere veje vsa toplina in navdušenje za tega voditelja bolgarskega naroda. Ta razprava je izšla v času, ko je Bolgarija plavala v krvi pod nasilnim režimom Cankova in njegovih jakobincev. Klofač govori iz srca vsega češkega in slovaškega naroda in prepričuje, da bo napočil čas, ko bo zmagala vedrost velikih idej slovanskega velikana Stambolijskega.

5. Tudi nemški, avstrijski, rumunski in madžarski glasovi pričajo, da mnogi včerajšnji zunanji nasprotniki Stambolijskega govore z velikim spoštovanjem o možu, ki je čez noč ustvaril iz male poražene Bolgarije veliko Bolgarijo (»Reichspost«, »Aurora«, »Pesti Naplo« itd. iz leta 1922. in 1923.). Najvažnejši za nas ostanejo pač glasovi o delu Stambolijskega v naši državi. Slovenci smo se sicer spomnili tega boreca, zlasti (»Slovenec«) ob njegovi smrti, vendar pa mu nihče ni še do sedaj posvetil daljšega dela in prikazal našemu narodu njegovo veličino, tako ko mož zasluži. Zato je naša dolžnost, da posvetimo temu možu in njegovim idejam nekoliko več prostora vsaj v našem listu, da bodo dobili naši čitalci kolikor mogoče popolno sliko o Aleksandru Stambolijskem.

Urednik in izdajatelj Julij Savelli v Ljubljani.

Vsak zaveden Slovenec

zavaruje sebe, svojce in svoje imetje edinole pri naši domači

VZAJEMNI ZAVAROVALNICI V LJUBLJANI

zavaruje: Požar — Vlom — Steklo — Zvonove — Jamstvo — Nezgode — Življenje

KARITAS - posmrtnina - dota - starostna preskrba.

Centrala v Ljubljani, Miklošičeva cesta št. 19, v lastni palači. — Telefon 2521, 2522

Podružnica v Celju, palača Ljudske posojilnice

Glavno zastopstvo v Mariboru, Loška ulica št. 10

v Novem mestu, Ljudska posojilnica

Krajevni zastopniki v vseh občinah!